

L'OBRA POÈTICA DE MARIA DOLORS PELLICER

Pilar García Aparicio

L'OBRA POÈTICA DE MARIA DOLORS PELLICER (Oliva, 1956) s'inicia l'any 2003 amb la publicació de *Versos diversos* (Editorial Bromera), després d'una llarga i productiva trajectòria literària com a narradora, que es remunta al 1988¹ i que ja comptava en aquell 2003 amb més de tretze títols publicats en diverses editorials de referència de literatura infantil i juvenil. Com explicàvem en un treball anterior², aquest primer llibre de poesia significava una continuïtat i al mateix temps una potenciació del geni creatiu de l'obra conreada fins aleshores per l'autora³: mateixes preocupacions temàtiques, pel que fa a la continuïtat, i gust per experimentar amb la llengua, que, òbviament, es veu incrementat amb el conreu de la poesia.

A partir de la publicació de *Versos diversos*, han aparegut al mercat editorial tres llibres de poemes més: *Rimes i rialles*, *Versos de tres sabors* i *La selva en vers*. Tanmateix, i de forma simultània, ha continuat, en aquests anys, conreant la narrativa i ha publicats diversos contes infantils.

Sens dubte, Maria Dolors Pellicer forma part del "canvi de tendència" a què fa al·lusió Jaume Aulet en el seu treball sobre la poesia

¹ Any en què apareix en l'editorial Bullent l'àlbum il·lustrat *Xe, quins peus!*

² Veg. "La literatura infantil i juvenil a la Marina Alta" de Pilar García i Carles Mulet en *Actes del IV Congrés d'Estudis de la Marina Alta*, ed. IECMA, Pedreguer, 2004.

³ Bàsicament àlbums il·lustrats, contes i alguna novel·la breu.

de Miquel Desclot⁴, guanyador del IV Premi Aurora Diaz-Plaja. En efecte, Aulet considera que en els primers anys del 2000 es produeix un augment de producció poètica adreçada als infants, en la línia del que reclamava Miquel Desclot en la dècada dels noranta. En explicar les causes, fa referència a la “constància i dedicació d’una sèrie de poetes” (entre els quals esmenta Maria Dolors Pellicer) i també a una actitud més favorable de les editorials cap a la publicació de llibres de poesia.

La nostra aproximació a l’obra poètica de Maria Dolors Pellicer se centrarà en els quatre llibres esmentats. A més a més, hi ha un bon grapat de poemes esparsos així com molts d’altres inèdits, als quals ens referirem excepcionalment. En primer lloc, farem una descripció sumària de les obres objecte d’anàlisi; després n’analitzarem els eixos temàtics, els esquemes rítmics i els recursos d’estil compartits; i acabarem amb algunes conclusions.

L’obra poètica

Versos diversos és un recull de cinquanta poemes sense títol que aborden diferents temes. El llibre s’obri amb una poema descriptiu (a manera d’endevinalla) de benvinguda i elogi de la poesia⁵ i la resta s’organitza, sense explicitar, per blocs temàtics (els fenòmens meteorològics, els xiquets i les xiquetes, els animals, els menjars i les celebracions, poemes de contingut social, la mar, el Sol, la Lluna, les estacions i, finalment, un grup de poemes sense encaix en la classificació anterior). El llibre compta amb dibuixos en blanc i negre de Josep Ferrer.

Dos anys després de la publicació de *Versos diversos*, apareix el poemari *Rimes i rialles* (Editorial Baula-Luís Vives, 2005). El llibre conté quaranta-un poemes amb el primer vers com a títol i organitzats en cinc apartats, els títols dels quals ja avancen el contingut: “Riures, somriures, rialles... o no”, “Rialles d’estiu”, Rialles de la mar”, “Rialles de la Lluna plena” i Rialles d’animals”. Apareix precedit d’una citació de la pròpia autora (“La infantesa és el temps de la rialla. No

⁴ Veg. “Miquel Desclot i la poesia per a infants”, *Revista del Col·legi Oficial de Doctors i Llicenciats en Filosofia i Lletres* (núm. 123, desembre de 2004). També, en suport digital, en la pàgina web de l’Associació d’Escriptors en Llengua Catalana.

⁵ Té el valor simbòlic d’encetar l’obra poètica de l’autora. Per això, el to d’epifania (“ha arribat a casa nostra/com un esclat de colors”).

els trenquem aquest instant”) i les il·lustracions, de traços gruixuts i sense color, són de Tàssies.

El següent poemari, *Versos de tres sabors*, es publica l'any 2007 a l'editorial Voramar-Santillana. Són seixanta poemes titulats, organitzats en tres apartats temàtics, els sabors a què al·ludeix el títol del llibre: “Sabor d’escola”, “Sabor de mar” i “Sabor de muntanya”. Els poemes s’acompanyen de dibuixos en blanc i negre de Rosanna Crespo.

L’últim poemari, *La selva en vers*, apareix l’any 2009 a l’editorial Bromera. Es tracta del bestiari particular de l’autora: trenta-sis animals, trenta-sis poemes ordenats alfabèticament⁶ i complementats amb dibuixos, també en blanc i negre, de Paco Giménez. Es tracta del llibre de poemes més afortunat i celebrat de Maria Dolors Pellicer, ja que ha rebut diverses distincions. En primer lloc, el Premi de la Crítica de l’Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana (premi biennal de caràcter honorífic que reconeix la contribució d’un llibre a la recuperació de la llengua); a més, per aquest premi, l’autora va ser seleccionada en l’edició del 2011 com un dels onze escriptors de la iniciativa “Lletres, al camp” organitzada conjuntament per la Institució de les Lletres Catalanes i el Futbol Club Barcelona amb la finalitat de promoure la literatura catalana en el marc del dia de Sant Jordi; finalment, el grup Tr3scant de Pego ha enregistrat un disc en el qual musica alguns dels poemes de *La selva en vers* i n’ha fet diverses actuacions.

Finalment, hi ha una trentena de poemes elaborats per encàrrec d’editorials i altres institucions. En el 2008 i 2009 es publica *Pluja de lletres*, llibre de lectura de l’editorial Voramar-Santillana per a diversos nivells de l’ensenyament primari. Maria Dolors Pellicer hi participa, junt amb altres poetes valencians, amb una vintena de poemes en els llibres de 3r, 4t, 5e i 6é d’Educació Primària. En diferents anys (2007, 2008 i 2010) ha col·laborat amb alguns poemes en el llibre de la falla infantil “Plaça de la Malva” d’Alzira. El 2011 la biblioteca de Pego per tal de commemorar el seu 75 aniversari publica un opuscle amb textos de diversos escriptors nascuts, residents o relacionats amb la ciutat. Maria Dolors Pellicer hi col·labora amb dos poemes. Per últim, el quadern didàctic commemoratiu del Dia del Llibre Infantil i Juvenil (Fundació Bromera per al foment de la lectura) de l’any 2011 recull sis poemes seus.

⁶ Algunes lletres compten amb diversos poemes i unes poques no en tenen.

Una imatge recent de M. Dolors Pellicer

Els eixos temàtics

El conjunt de l'obra poètica que acabem de ressenyar és recorregut bàsicament per quatre eixos temàtics, que presentem ordenats segons la quantitat de poemes que s'hi adscriuen: els elements naturals i paisatgístics (el Sol, la Lluna, la mar, la muntanya, les estacions, la tempesta, la pluja, el vent, la nit, la rosada, les estrelles), els animals (com un eix específic escindit de l'anterior pel seu protagonisme), l'escola i els xiquets i les xiquetes i, per últim, les preocupacions socials, ètiques o filosòfiques. Ben sovint, però, es troba en el mateix poema més d'un eix temàtic⁷.

Els elements naturals i paisatgístics

És l'eix temàtic més fecund en l'obra poètica de Maria Dolors Pellicer, més encara si considerem que els poemes dedicats a animals també en formarien part, i es troba present en tots els llibres que analitzem. En efecte, com ja hem esmentat, els fenòmens meteorològics, els animals, la mar, el Sol, la Lluna i les estacions són apartats no explícits del llibre *Versos diversos*; “Rialles d'estiu”, “Rialles de la mar”, “Rialles de la lluna plena” i “Rialles d'animals” constitueixen quatre dels cinc blocs en què s'organitza *Rimes i rialles*; “Sabor de mar” i “Sabor de muntanya” (amb un bon grapat de poemes sobre animals) són dos dels tres sabors de *Versos de tres sabors*; i, finalment, *La selva en vers* és habitada per trenta-sis animals particulars.

L'acostament que Maria Dolors Pellicer fa als temes d'aquest bloc és divers. D'una banda, hi ha la mirada joiosa, lúdica i innocent a la natura i al paisatge, que es manifesta en poemes descriptius i acolorits, com aquest:

Arriba l'estiu
i el Sol matiner
cavalca i cavalca
per un blau immens.

⁷ Per exemple, els xiquets a la mar, la tardor i l'inici de curs, la preocupació per la contaminació de les aigües marítimes, etc,

L'arena s'escalfa
la mar s'atempera
i els cossos festegen
la llum cridanera.
(*Versos diversos*)

Aquí la descripció-narració del començament de l'estiu es fa a través de la personificació, però sense abandonar el marc realista: màxim temps d'insolació en la primera estrofa i descripció de les platges a l'estiu, en la segona.

Hi ha també la mirada fantàstica, com en aquest poema, en el qual notem el ressò de la cançó popular "A la vora de la mar":

AL TRENCALL DE LA MAROR

Al trencall de la maror,
quan la nit es torna dia,
apareixen les donzelles
pentinant-se en la boirina.

I s'allisen els cabells
perfumats amb tarongina
i broden mocadrets
amb filets de seda fina.

(“Rialles de mar“ en *Rimes i rialles*)

Hom pot observar que la selecció dels elements teixeix un ambient màgic: les cruïlles o moments de canvi, l'atmosfera difusa, les donzelles, les tasques exòtiques que duen a terme i els materials amb què treballen.

Per aquest tipus de poemes desfilen personatges de l'imaginari literari infantil (fades, bruixes, donyets, sirenes, nimfes o follets), que manipulen objectes de materials poc comuns com el nacre, l'argent, la seda, les pedres precioses, els brodats, etc. S'imposa, com es veu, un llenguatge preciosista.

I, finalment, l'autora aplica una mirada preocupada i crítica sobre aquests elements naturals o sobre el paisatge. De manera que es preocupa i critica problemes socials com les diferències entre pobres i rics (en un poema dedicat a Ovidi Montllor i on ressona la seua "Cançó de les balances"), la immigració en pasteres, les dificultats

dels treballadors del sector primari (pescadors o llauradors); també es preocupa i critica els problemes ambientals: la degradació del medi natural per la construcció desmesurada, la contaminació de la mar i els incendis. Encara hi ha altres poemes en què la natura és una excusa per reflexionar sobre l'amistat, l'amor, la utopia o l'optimisme com a actitud vital. Veiem alguna mostra de tot plegat:

LA PASTERA ATROTINADA

La pastera atrotinada
ja s'acosta al seu destí
i una dona de pell bruna
acarona esperançada
el seu ventre arredonit.

“Dorm, menut, la lluna ens guia,
el nou dia arriba ja;
naixeràs en terra estranya
però el pa no et faltará”.

Una llum que no és de lluna
il·lumina els navegants
i la barca trontolleja
poc abans de naufragar.

(“Rialles de la mar” en *Rimes i rialles*)

On, amb tota cruessa, l'esperança descrita en les dues primeres estrofes (especialment emotiva la segona per la utilització de l'estil directe) es veu frustrada en un final punyent, expressat amb una austeritat verbal que obliga a la relectura per ser-ne conscient de la duresa del contingut.

La constatació de la conveniència d'una actitud vital positiva per a aconseguir ser feliç es mostra en aquest poema que ens recorda la dita “A l'estiu/tot el món viu”:

TANT SI ES HIVERN

Tant si és hivern
com si és estiu
no tothom viu,
sols viu qui riu.

(“Rialles d'estiu” en *Rimes i rialles*)

Aquí les estacions (l'hivern i l'estiu) adopten un sentit metafòric. El mateix ocorre en un altre poema sobre l'amistat de *Versos diversos* ("Una nit de trons i llamps/ pensareu que sou ací/ per parlar-me,/ conhortar-me,/ per distraure'm/ i estimar-me.// Una nit de trons i llamps/ pensaré que tinc amics.").

Divertit i curiós resulta el poema "La mar blava és un jardí" de *Versos diversos* ("La mar blava és un jardí,/ les ones són les muntanyes,/ són floretes les gavines,/ i les persones, paparres.// Potser no serà així,/ sempre,/ però sí moltes vegades"), en el qual l'autora sembla ser conscient de la visió idíl·lica que ha mostrat de la mar en la primera estrofa i ho fa saber al lector en la segona. Un poema, doncs, que mostra una transició entre dos visions diferents de la mar: la ingènua i la crítica.

Els animals

Tot i ser també elements de la natura, tractarem els poemes sobre animals com un eix temàtic específic, atesa llur presència en tots els poemaris i el fet de constituir el tema monogràfic de *La selva en vers*. Serà aquest el llibre que analitzarem amb més deteniment, ja que els poemes d'animals apareguts als poemaris precedents no aporten cap tret significatiu i destacable respecte als d'aquest i, sovint, a més, el tema principal d'aquells poemes és un altre.

La selva en vers és un bestiari que aporta l'originalitat de no utilitzar, en descriure un animal, el referent real (zoològic), sinó un altre de tipus cultural o tecnològic, això sí, més o menys conegut. Per si de cas, l'autora detalla i classifica en unes notes al final del llibre les referències utilitzades. Farem nosaltres encara una generalització d'aquests aclariments en dir que vint-i nou dels trenta-sis poemes es fan ressò d'una manifestació literària. Només, doncs, els set restants prenent com a referents objectes o productes culturals no literaris, coneguts en entorns més o menys amplis (el colom de la pau, el grup de rock valencià "La gossa sorda", la moto Impala Honda, el cotxe de la marca Jaguar, el lleó de la productora americana MGM, l'arribada als pobles de l'òliba-xibeca a començament de l'estiu i el pas de zebra). Es tracta, doncs, d'un bestiari que recrea l'univers literari de l'escriptora, en el qual assoleix una rellevància especial la literatura d'arrel popular, sobretot el conte i la rondalla, però també les cançons, les dites i les expressions populars, els embarbussaments i els jocs infantils i verbals. Secundàriament, hi ha altres referents literaris de caire culte o d'autor, com el mite d'Ariadna; l'*Odissea* d'Homer; *Vint mil llegües de viatge submarí* de Jules Verne; "Ones que vénen",

poema de la pròpia autora de *Versos diversos; Bon viatge, Pit Blanc* d'Empar de Lanuza; *El Petit Príncep* d'Antoine de Saint-Exupéry i el poema "La vaca cega" de Joan Maragall.

Així doncs, Maria Dolors Pellicer basteix poemes "en espill" o "eco" del univers literari o cultural que l'atreu, tot utilitzant diversos procediments de recreació del producte de referència. Procediments que no són nous, sinó que apareixen sovint en poemes dels altres llibres de l'autora⁸, com després tindrem ocasió de comentar, però que en *La selva en vers* esdevenen substancials.

Els diversos sistemes d'ancoratge entre poema i referent recorren un camí que va des de la fidelitat al producte original fins a la utilització d'aquest producte com a mer pretext, tot travessant estadis intermedis. En primer lloc, doncs, hi ha l'estricta *paràfrasi* en poemes com "Cigne", "Gossa", "Mussol", "Pollastre", "Porc" i alguns altres, en els quals l'autora recrea poèticament, sense gaires variacions del contingut original, siga una estructura narrativa o una dita o la descripció-explicació d'un objecte o una creença o un altre text poètic. "Pollastre", per exemple, és un poema narratiu basat en la *Història d'un mig pollastre* d'Enric Valor, en el qual les el·lipsis necessàries⁹ no li lleven la frescor i la gràcia de la narració original. ("Engolia rius i maces/ i raboses impacients/ que més tard serien grates/ a aquell jove pollastret").

En altres textos ("Bou", "Caragol", Pingüí, i "Cabra"), el nou text focalitza parcialment una part del referent. En "Caragol" o "Pingüí" s'explica només l'inici de l'argument del conte popular *L'herba de polioli* i de la novel·la d'Empar de Lanuza *Bon viatge, Pit Blanc*, respectivament. El poema "Cabra" se centra en els consells morals que la veu poètica –la mare– dona a la cabreta del conte *Les set cabretes* per resistir el discurs persuasiu del llop. Encara en altres textos s'afegeixen elements: un nou personatge (en "Bou", una Lluna omniscient assisteix espantada a la visió d'en Patufet amagat sota una col davant la presència del bou a punt d'engolir-lo). O el poema es converteix en una continuació del text que recrea, com en el cas de "Vaca" en el qual assistim a l'eixida de l'estable d'una vaca amb ulleres. El vers aclaparador "se'n ve la vaca tota sola. És cega" del poema de Joan Margall esdevé, fruit d'una transformació literària, en "Era cega en altre temps".

⁸ Un precedent pròxim per tractar-se d'un poema d'animals és "Riu el gall al dematí" de *Rimes i rialles*, en el qual el referent no és l'animal en si, sinó la cançó "Cada dia al dematí canta el gall quiquiriquí"; poema que ben bé podria haver estat titulat "El gall" si s'hagués seguit la lògica interna de *La selva en vers*.

⁹ Es tracta d'un poema breu que tanmateix explica el conte complet,

Altres poemes (“Borreguet”, “Formiga”, “Gos”, “Gripau”, “Llop” i alguns altres) mantenen els elements del referent, però en alterar l'enfocament o el punt de vista produeixen textos paròdics. Per exemple, no hi ha càstig per a la golafre rabosa en el poema “Rabosa”, basat en el conte *La raboseta i el rabosot*; la rateta del poema “Rata” acaba igualment en la panxa del gat però per especuladora, no per presumida. Una “Quica” que és xica, ballaruga i cantarica, però no camacurta, i que per tant no cria fills camacurts, sinó ballarics i cantarics. Es tracta, doncs, de manipulacions del text que recreen, fetes quasi sempre amb la finalitat de variar el missatge o l'ensenyament que transmeten d'acord amb uns valors socials i ètics diferents¹⁰.

Hi ha, finalment, altres poemes en els quals el referent és un mer pretext i el poema resultant hi té poc a veure. “Nàutil” és un poema descriptiu de l'animal, però, simplement, en fer-se de nit “com si fóra el submarí/ es capbussa al fons del mar”, on el submarí és el Nautilus de *Vint mil llegües de viatge submarí* de Jules Verne. Es dona també el cas contrari: “Jaguar” és el títol del poema, però no es parla de l'animal (O sí?) sinó del cotxe marca Jaguar.

Com veiem, un recull molt unitari, travat per un tema comú (els animals) i per un procediment comú de gestació dels poemes.

L'escola i els xiquets i xiquetes

Tot i que el lector de l'obra poètica de Maria Dolors Pellicer sempre detecta que els xiquets i les xiquetes són els protagonistes i/o els destinataris dels seus textos, és l'apartat “Sabor d'escola i d'infants” dels llibre *Versos de tres sabors*¹¹ el que d'una manera unitària permet un acostament més complet a aquest eix temàtic. Es tracta d'un recull de vint-i-cinc poemes, l'ordenació dels quals conforma un curs escolar: s'inicia amb un poema sobre la tardor (“Vent de tardor”), l'estació en la qual s'obri el període escolar i acaba amb “S'acaba el curs”. Entremig poemes descriptius sobre la biblioteca i els contes¹², sobre el material escolar, sobre la classe de Música, sobre el pati, cançons de repicar i, especialment, sobre la diversitat de xiquets i xiquetes que es troben

¹⁰ Una tècnica ben prolífica, que ha donat exemples tan reeixits com *Contes en versos per nens perversos* de Roal Dahl.

¹¹ L'apartat següent “Sabor de mar” és de fet una continuació de l'anterior ja que els poemes, majoritàriament, se centren en una mar d'estiu, de vacances escolars i de xiquets.

¹² Un recull específic de poemes sobre la lectura, les paraules i els contes apareix en el llibre commemoratiu del Dia Internacional del Llibre Infantil i Juvenil publicat per la Fundació Bromera per al foment de la lectura l'any 2011. Gairebé tots són poemes endevinalla.

a l'escola (la dolceta, l'impacient, el xiquet-zoològic, el xiquet adult, la xiqueta que fa anys, l'escanyolida, la perfecta i els immigrants).

Maria Dolors Pellicer, mestra de professió, membre dels moviments de renovació pedagògica i compromesa amb la innovació, transmet en els poemes d'aquest bloc temàtic una determinada concepció de l'ensenyament, del món escolar i de la infantesa. L'escola que s'albira a través de la seua poesia és un espai alegre, joiós, on es treballa i es gaudeix, on es fan tasques divertides i interessants i on es miren amb goig les peculiaritats de cada xiquet i de cada xiqueta. També hi ha moment per a la crítica, per més que siga subtil, per a un altre model d'escola: la de presses, la dels exàmens i les notes. Vegem:

CALLA

Calla, escolta, fes faena,
espavila i no t'encantes
que demà hi haurà control.
Caldrà fer-lo en tres quarts d'hora
tant si es vol com si no es vol.

Ara suma, ara resta,
fes aquesta divisió.
Obre el llibre i no remugues,
vés mirant-te la lliçó,
que qui xarra poc avança
i pot rebre bonegó.

Deixa això, que ara no toca.
Després has de repassar.
L'assemblea pot quedar-se
per demà o despús-demà.

Al final et daré un sufi
o un insufi matisat,
que en qüestió de posar notes
file prim i mesurat.

(Inèdit)

L'autora ens presenta la infantesa com el temps del gaudi. En eixe sentit, resulta significativa la citació que ja hem esmentat abans del llibre *Rimes i rialles* ("La infantesa és el temps de la rialla. No

els trenquem aquest instant.”), que reclama un entorn gojós per als infants. De fet, els xiquets i les xiquetes que apareixen en els poemes de Maria Dolors Pellicer són xiquets i xiquetes feliços. No tots, però. La mateixa citació de *Rimes i rialles* porta implícita la possibilitat que n’hi haja que no puguen riure; i aleshores l’autora es revolta:

IMPOSSIBLE LA RIALLA

Impossible la rialla
si pensem en criatures
de països on la gana
és de pa i altres queviures,
és d’escoles,
és de llibres,
de jugar i créixer lliures,
és de riures i somriures.

(*Versos de tres sabors*)

Les preocupacions socials i ètiques

Queda clar, a hores d’ara, que la poesia de Maria Dolors Pellicer, tot i tenir els infants com a lector model, no renuncia a mostrar (a mostrar-los) un compromís cívic amb la societat que l’envolta. Hem vist com, en tots els eixos temàtics analitzats, hi ha lloc per a la denúncia: sobre els elements naturals i paisatgístics i sobre les condicions de vida dels infants en determinades parts del món. Farem ara una síntesi de les preocupacions socials, ambientals i ètiques recurrents en l’obra poètica de l’autora.

Les diferències socials i econòmiques entre països pobres i rics, la fam, la pobresa i la guerra, especialment quan afecten els infants, són els assumptes que de manera més punyent es denuncien; i també la immigració forçada i en condicions infrahumanes que se’n deriva.

D’altra banda, l’especulació immobiliària, la destrucció del paisatge, la contaminació de la mar i la muntanya, els incendis provocats són els principals problemes que afecten al “Primer món” i que Maria Dolors Pellicer no deixa de criticar.

Potser el valor ètic més reclamat siga el dret a la diferència i a la diversitat, i la constatació de la riquesa que aquesta diversitat significa per a una societat. Però també la importància de les utopies i de la lluita per aconseguir-les; de l’amistat i de l’amor; la reflexió

crítica sobre la televisió i la constatació de l'ineludible pas del temps.

Totes aquestes denúncies o compromisos cívics poden utilitzar un to divertit i burlesc (per exemple, en les paròdies de contes o cançons populars de *La selva en vers*) o un biaix agre i revoltat, com en alguns poemes de crítica social (vegem a tall d'exemple "La pastera atrotinada" citat abans). O també poden mostrar un to deliberadament ambigu, com en el poema "La mar blava és un jardí", també citat anteriorment.

Recursos formals

Aquesta diversitat temàtica s'emmotlla en uns esquemes rítmics homogenis. Maria Dolors Pellicer construeix poemes curts o mitjans, habitualment amb versos d'art menor i regulars sil·làbicament; preferentment, de rima assonant i amb combinació de versos plans i aguts. Tot plegat uns esquemes mètrics senzills i acurats que, junt amb l'abundància de recursos expressius com les al·literacions, les enumeracions o les estructures paral·leles produeixen una poesia amb molta musicalitat i molt de ritme.

Molt més variats resulten els models formals que generen els textos. Sense la pretensió d'encabir en uns determinats esquemes la totalitat dels poemes, explicarem els quatre models que, al nostre parer, vertebreren el conjunt de l'obra poètica de Maria Dolors Pellicer. Amb el benentès, també, que alguns poemes poden contenir més d'un model estructural.

Una gran part dels poemes es basteixen a partir d'un *tipus de text*. En tots els llibres que formen el corpus d'estudi trobem poemes que segueixen una estructura narrativa (amb presència de diàlegs o altres formes d'estil directe), expliquen o no una història. De manera que hi ha poemes narratius en sentit estricte (recordem les paràfrasis de contes o rondalles de *La selva en vers*), però n'hi ha d'altres que sense contar pròpiament una història adopten elements propis de les narracions (personatges, escenari, seqüència temporal, fórmules rituals d'inici o acabament); poemes que descriuen persones, espais, objectes o situacions i, finalment, poemes que reflexionen o qüestionen o opinen sobre determinats assumptes. En tots els casos, es tracta de textos que mostren un distanciament del subjecte poètic a través de la utilització de la tercera persona.

Altres poemes segueixen els esquemes propis dels textos poètics de la *tradició oral*, especialment de la infantil. D'una banda, l'autora produeix poemes endevinalla, cançons de repicar, jocs verbals, tira-

llonga de mots, cançons de bressol, embarbussaments. D'altra, utilitza textos de la tradició popular, no exclusivament adreçats a infants (cançons, contes, rondalles, faules, refranys, dites, embarbussaments), per crear-ne d'altres, ressonància d'aquells, tot i que amb intencions comunicatives diferents. Recurs aquest especialment utilitzat, com ja hem vist, en el llibre *La selva en vers*, però que també apareix en poemes d'altres llibres. Vegem un altre exemple, aquesta vegada de *Rimes i rialles*:

JO VULL RIURE

Jo vull riure,
tu vols riure,
 ell no pot.
Jo puc riure,
tu pots riure,
 qui no menja riu molt poc.

Tot i ser un embarbussament, aquest poema ha perdut el caràcter exclusiu de joc verbal per transmetre un missatge colpidor (terrible també la il·lustració de Tàssies que acompanya el poema).

Determinats *recursos retòrics* són l'eix estructural d'uns altres poemes. Deixem de banda l'ús sovintejat de la personificació en poemes descriptius o poemes endevinalla sobre elements de la natura (i de l'ús de molts altres recursos poètics), i ens referim a poemes en els quals es produeix una ampliació d'una figura retòrica (especialment la metàfora, però també la comparació o l'enumeració), de manera que aquesta figura és la que dóna forma al poema. Aquest poema podria ser una bona mostra del que anomenaríem poema metàfora:

La seua cara pigada
és una coca de pèsols,
és una nit estrellada,

un pastís de llavoretetes
i una prada esguitada
de floretes xicotetes.

(*Versos diversos*)

Aquí, l'element real apareix col·locat en primer terme i, per tant, assegura la comprensió. No passa així en el poema "Papallones" de *La selva en vers*, de més difícil interpretació:

Un esbart de papallones
sobrevola l'ampla mar,
ales d'aire que acaronen
espurnes d'aigua i de sal.

Aquest poema es construeix prenent com a referent aquest altre de la pròpia autora, la lectura del qual explica clarament el sentit de les metàfores que s'hi encadenen:

Ones que vénen,
ones que van,
un xiuxiueig
de tranquil·litat.

Per acabar, trobem poemes que segueixen *estructures* paral·leles, circulars o concatenades. Veiem un exemple que combina aquestes dues últimes, tot aconseguint un esquema rítmic que recorda el balanceig de l'aigua del torrent:

LA CABRA MUNTESA

La cabra muntesa
que fita el barranc
amb ulls de princesa
coneix el corrent,
golut i abundant,
de l'aigua més fresca.

Coneix el corrent
de l'aigua més fresca
que baixa cantant
des de la carena,
que avança mansoi
amb fressa serena.

EL MICALET GALACTIC

La selva en vers

Maria Dolors Pellicer

Dibuixos de Paco Giménez

La cabra muntesa
que fita el barranc
amb ulls de princesa.

(*Versos de tres sabors*)

Conclusions

En primer lloc, cal dir que l'obra poètica de Maria Dolors Pellicer se'ns presenta molt unitària, especialment a nivell formal, però també en el contingut. Els poemes dels diferents reculls comparteixen uns mateixos esquemes mètrics, uns models formals de gestació del poema i uns eixos temàtics que amb alguna diferència s'hi repeteixen. Tot plegat configura un perfil poètic peculiar que es concreta en poemes sobre els diferents elements de la natura i del paisatge, sobre l'escola i la infantesa, vistos aquests temes, ben sovint, amb una actitud crítica i de denúncia. Són poemes d'estructures rítmiques senzilles amb molta sonoritat que sovint puen de la literatura popular per recrear-la o per subvertir-la.

Tot i aquest marc unitari, s'observa una evolució en la construcció dels poemaris, que va de la dispersió de *Versos diversos*, llibre inicial que conté el cabal creatiu de l'autora sense cap estructura organitzativa fins *La selva en vers*, el recull més travat al voltant d'un únic eix temàtic i d'uns procediments comuns de construcció dels poemes. *Rimes i rialles* i *Versos de tres sabors*, els llibres que es publiquen entre un i l'altre, contempen alguna mena d'estructura organitzativa dels poemes en apartats o blocs temàtics. A més, *Rimes i rialles* es proposa ser un elogi i una reivindicació del riure, de la rialla i del somriure, especialment de la infantesa, i aquesta intenció també vertebrava el poemari.

En la introducció d'aquest treball constatarem les semblances entre el primer llibre de poemes de Maria Dolors Pellicer i la seua obra narrativa anterior. L'anàlisi de la totalitat de l'obra poètica ens permet ratificar aquesta constatació. Per una banda, hi ha un camp temàtic compartit, com també és compartit l'univers literari que s'albira rere les obres. Hi ha, finalment, un lector model: els xiquets i les xiquetes. La literatura de l'autora s'adreça a la infantesa i aquest fet acorda amb la selecció de temes i amb l'estil. A més, els xiquets –els alumnes– són habitualment els seus primers lectors. De fet, molts

dels llibres de Maria Dolors Pellicer es dediquen a alumnes concrets (“tastadores i tastadors de primícies” diu una part de la dedicatòria de *La selva en vers*). Veiem, doncs, que la tasca docent de l'autora actua com a esperó i retroalimentació del conjunt de l'obra literària, en un procés fructífer d'anada i tornada.

Aquesta vessant poètica, encetada durant els primers anys del segle XXI, en paral·lel a la ja habitual obra narrativa, ha resultat especialment fructífera, tant pel que fa al volum de publicació com a l'acceptació del públic lector i el reconeixement crític; cosa que ha contribuït de manera rellevant a situar la seva obra creativa en el primer rengle de la literatura catalana infantil i juvenil actual.